

Др Славиша Ковачевић,*
Доцент Правног факултета,
Универзитет у Нишу

ПРИКАЗ

Рад примљен: 29.09.2014.
Рад прихваћен: 11.10.2014.

Бојан Ковачевић, *СКРИВЕНИ ФЕДЕРАЛИЗАМ: Федералистичко искуство у процесима европских интеграција*
Албатрос Плус, Београд, 2013.

Студија др Бојана Ковачевића „Скривени федерализам: Федералистичко искуство у процесима европских интеграција“ настала је у тренутку када се политичке науке и теорија државе и права налазе у кризи без озбиљних теоријских и емпиријских резултата, варирајући већ постојеће концепте и појмове на нивоу прегледног или парафразирајућег. Становита криза се изражава у типичној догматизацији већ реципираних научних и теоријских оквира без озбиљних ауторско-хеуристичких искорака. Нова стварност тражи и нову науку. Савремени процеси од локалних до глобалних оквира више не личе на нама научене моделе државе и политике. Идеје, теорије, принципи, вредности и пракса који су започети идејама Француске револуције, устоличени вествалским образцем светског поретка, а уобличени у друштвеним и политичким структурама, све мање одговарају карактеру данашњег друштва, државе, политике и права.

Студија „Скривени федерализам“ др Бојана Ковачевића, представља значајну, репрезентативну, објективну, колико теоријску, толико и емпиријску студију која отклања многе контроверзе и недоумице око природе и карактера Европске уније. Она има неколико значајних карактеристика по којима се сврстава у незаобилазно и значајно штиво из области политикологије и права. Прво, ова студија показује ауторово познавање класичне и модерне политичке теорије и њихову логичку и садржинску реинтерпретацију у анализи савремених федералистичких процеса. Друго, аутор презентује проблематику успешно користећи различите теоријске, концептуалне и институционалне традиције у истраживану разностраних сложених процеса европске интеграције. Треће, аутор не приступа овој проблематици херметички и догматски, већ критички, преиспитујући, не само постојеће теоријске концепте који се неизбежно нуде, већ и реалне интегративне процесе који по свом карактеру и обиму превазилазе већ

* slavisa@prafak.ni.ac.rs

практиковане емпиријске облике. Четврто, полазећи од тога да је Европска унија „недовршена заједница“, „заједница у настајању“, заједница која се налази у развојном процесу емпиријског уобличавања, аутор је показао веома респектабилну квоту креативности и иновативности, али не на штету научне објективности. Пето, ова студија покрива колико формалну толико и неформалну страну предмета истраживања, колико манифестне институционалне процесе толико и „закулисне“ ванституционалне процесе, колико формалну толико и фактичку моћ. Шесто, аутор се упушта у једно веома сложено истраживачко поље, преиспитујући основне концепте слободе, једнакости, демократије и легитимности у односу на федералистичку организацију политичког живота. Оперативна и функционалистичка форма федерализма често редукује основне концепте слободе, једнакости и аутономије а права федерална мера слободе и демократије увек је не само теоријски већ и искуствени изазов.

Студија „Скривени федерализам“ је научно-теоријски утемељена, предметно диференцирана, методолошки структурирана и представља кохерентну целину.

Први део студије, „Федерализам и модерна држава – савезници и супарници“, суочава федерализам са појмовима слободе, демократије, нације, легитимитета. Пре свега, аутор федерализам поставља као средство ограничавања суверености и проширења сфере слободе и федерализам као начин превазилажења антиномије слободе и поретка. У односу на демократију, федерализам се поставља са становишта две традиције: прва је Медисонова традиција конституционална и модела ограничавања и равнотеже моћи и власти, а друга традиција полази од Алтузијуса и његовог концепта федерације као „заједнице заједница“, једног представничког модела организованог изражавања интереса друштва.

Федерализам има значајну функцију у процесу стварања нације, па стога аутор суочава федералистички принцип са три обрасца стварања нација: грађанско-политички, етничко-културни и трећи, мешовити грађанско-етнички са значајним комунитарним обележјима, који може послужити као основа европског федералног пројекта. Суодношење федерализма и легитимитета је тест колико за оправдање процеса федерализације толико и за оправдање „одумируће националне државе“.

Други део студије, „Покушај изградње европске федерације у одсуству Европљана“, бави се обележјима федерализма у систему управљања ЕУ а посебно конституционализацијом европских уговора, вертикалној подели власти и управљачком структуром.

Легитимитет федералистичких процеса преиспитује се са два становишта. Прво становиште иде линијом оспоравања демократског легитимитета и демократске утемељености њених институција, дакле „непостојања европског демоса“. Наиме, концепт репрезентоване народне суверености изражен кроз изборну вољу Европљана је најзначајнији дефицит Европске уније. Друга аргументација оспоравања легитимитета односи се на елитарно-бијурократски модел политичког инжењеринга ЕУ и наглашавање функционално-оперативних чинилаца интеграције. Недостатак европског грађанина (Ступар, 2006) аутор даље проблематизује констатујући да правни статус још увек лежи у оквиру националног држављанског статуса. Научни изазов је одговор на питање „како поново створити политички активне грађане, учеснике у јавној сфери, а не пуке конзументе индивидуалних права, у време када демократски потенцијали националних држава све више бледе а структурне претпоставке изражавања демократске воље на европском нивоу безнадежно изостају?“ (стр. 307).

У поглављу „Скривени федерализам и криза“ аутор синтетизује главну осу постављеног проблема природе ЕУ са становишта дискурса федерализма и становишта дискурса кризе. Студија се завршава дубљим увидима кризе легитимитета ЕУ, федерализма без демократије и интегративним, односно дезинтегративним изазовима.

Студија „Скривени федерализам“ др Бојана Ковачевића има несумњив научни, друштвени, политички и педагошко-дидактички значај. Научни значај монографије у новој, свеобухватној, синтетичкој, објективној студији преиспитивања појмовних и политичких контроверзи ЕУ, са евидентним хеуристичким исходиштима. Она попуњава празан простор науке. Студија такође отвара простор за даља научна истраживања из ове области. Друштвено-политички значај је немерљив јер допуњује и проширује „когнитивну хромост“ интегративних корака Србије ка ЕУ. Културолошки и психолошки допринос студије указује на потребу стварања рационалне политичке културе, превазилажење евроеуфоричности и евроскептичности и наговештава еврореалистички и критички приступ (Вујачић, 2013).

Педагошко-дидактички значај је готово омнипотентан јер, не само што обогаћује скромни фонд литературе о овој материји, већ даје могућност да се стекну потребна и довољна, основна, стручна и академска знања о политичкој и правној природи ЕУ. Стога, ниједан студијски програм о Европској унији не може заобићи студију овакве врсте јер она има колико монографски толико и уџбенички квалитет.

Намера овог приказа није да детаљно представи целу студију и сервира основне налазе које она продукује, већ да укаже на њен квалитет, да заинтересује и мотивише читаоце, односно студенте да упознају основна, крарактеристична, битна и суштинска обележја и процесе једне „заједнице у настајању“. Имајући у виду политфилозофска полазишта, теоријско-методолошко утемељење, епистемолошке и гносеолошке домете, референтни језички оквир, а посебно њене резултате и плодове, сматрам да је студија др Бојана Ковачевића „Скривени федерализам“ једна од најзначајнијих друштвено-научних студија наше научне баштине, значајан и крупан искорак у нашој политикологији и представља незаобилазну литературу за студије Европске уније.